INTERNATIONAL JOURNAL OF ECONOMICS POLITICS HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Volume: 08

Issue: 3

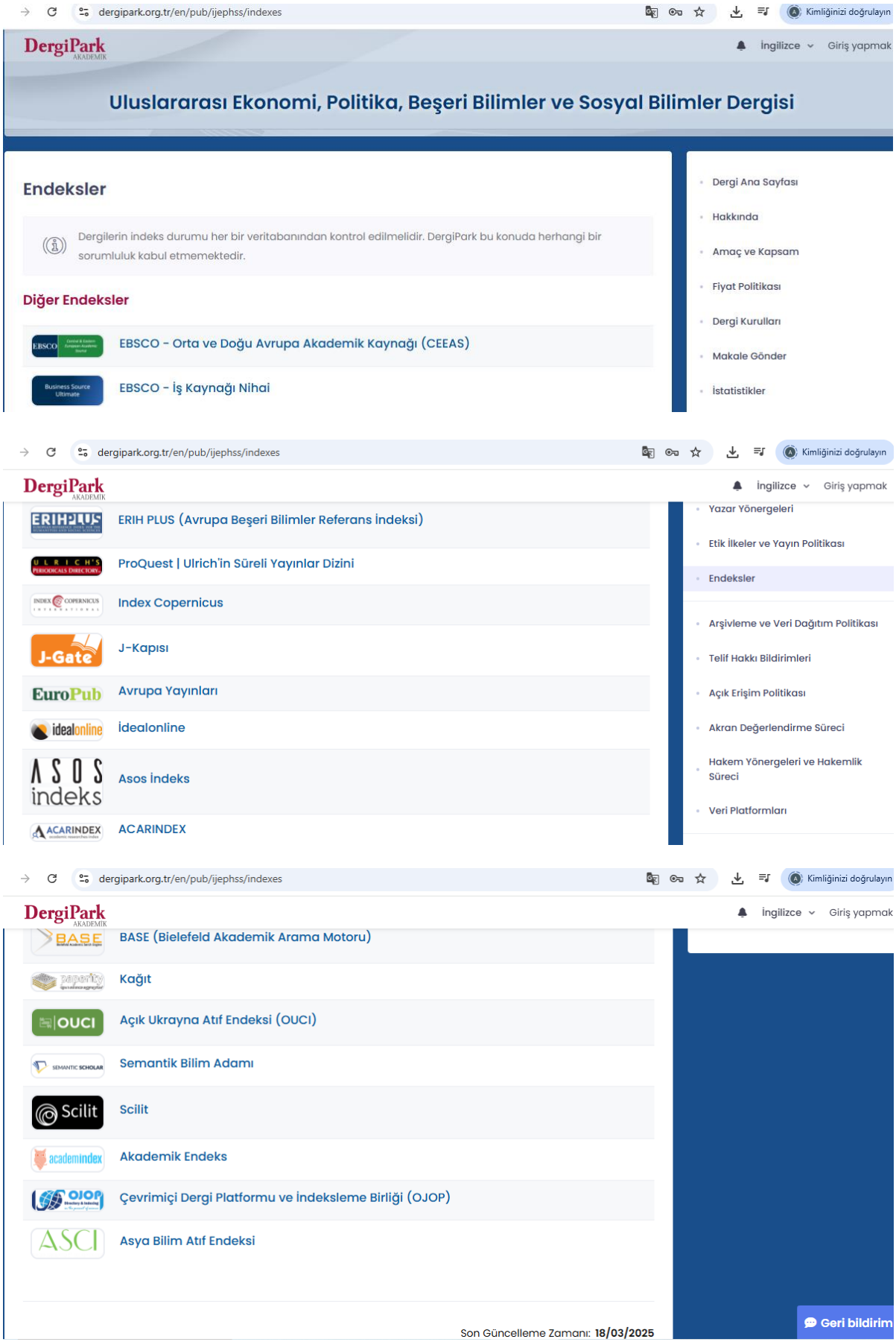
Özel Sayı
Special Issue
30.06.2025

Sürdürülebilirlik /
Sustainability

e-ISSN: 2636-8137

www.ijephss.com

https://dergipark.org.tr/en/pub/ijephss/indexes

International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences – IJEPHSS

e-ISSN: 2636-8137

www.ijephss.com / https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijephss

Özel Sayı / Special Issue Cilt / Volume: 8 No / Issue: 3

Sayfa (Page)	İçindekiler (Table of Contents)

ii-iii Dergi Hakkında (About Journal)

iv Editör Ekibi (Editorial Team)

v Alan Editörleri (Subject Editorial Board)

vi Yayın Kurulu (Editorial Board)

vii Bilim ve Danışma Kurulu (Science and Advisory Board)

Araştırma Makaleleri / Research Articles

1-17 **Ayvacık İlçesi El Sanatı Üretimlerinin Turizme Kazandırılarak Sürdürülebilirliğinin Sağlanmasına Yönelik Öneriler**
Suggestions for Ensuring Sustainability of Ayvacık District Handicraft Production by Bringing It to Tourism
Aslı AKSOY, Çiğdem ÖZKAN

18-39 ***Is Renewable Energy or Fossil Fuels Preferred in the Development of Asian Countries?***
İbrahim Halil SUGÖZÜ, Iraima DORBONOVA

40-62 ***Effects of Environmental Unsustainability on Income Inequality: A Panel Data Analysis***
Mustafa İlker ULU

63-78 **Türkiye'de Göçmen Dövizleri ve CO2 Emisyonları İlişkisi: Çevresel Kuznets Eğrisi Hipotezi Çerçevesinde Bir Analiz**
The Relationship Between Remittances and CO2 Emissions in Türkiye: An Analysis within the Framework of the Environmental Kuznets Curve Hypothesis
Deniz ÖZYAKIŞIR, Serhat ÇAMKAYA

79-94 **Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme Bağlamında İş Sağlığı ve Güvenliği Konulu Çalışmaların Bibliyometrik Bir Analizi**
A Bibliometric Analysis of Occupational Health And Safety Studies in The Context Of Sustainable Development Goal Decent Work And Economic Growth
Oğuzhan BAŞARANOĞLU, Hilal Tuğçe BAYAR TÜRKOĞLU

95-111 ***Green Finance and Economic Growth: Empirical Evidence from Panel Data Using CCEMG and PCSE Methods***
Asuda YUNUSOVA CEVİZ

112-130 **Yönetim Disiplini ve Yenilenebilir Enerji: Bilimsel Eğilimlere Bibliyometrik Bir Bakış**
Management Discipline and Renewable Energy: A Bibliometric View of Scientific Trends
Miray CELEPLİ SÜTBAŞ, Cem Oktay GÜZELLER

131-142 **Fiziksel ve Geçiş İklim Risklerinin Banka Performansı Üzerindeki Etkisi: Türk Bankacılık Sektöründe Nedensellik Analizi**
Impact of Physical and Transitional Climate Risks on Bank Performance: Causality Analysis in the Turkish Banking Sector
Seda TURNACIGİL

143-159 **"Yeşil İşyeri" Kavramının Anlamı ve Bağlamı Üzerine: Bibliyometrik Bir Analiz**
On The Meaning and Context of Green Workplaces: A Bibliometric Analysis
Özüm EĞİLMEZ

International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences

IJEPHSS

ISSN: 2636-8137

About Journal

Journal's Title : International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences (IJEPHSS)

E-ISSN : 2636-8137

Publishing Period : Quarterly (January, April, July, October)

Journal's Web Sites : www.ijephss.com
https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijephss

First Publishing Date : 15.04.2018

Editor-in-Chief : Prof. Dr. Halil İbrahim AYDIN

Concession Holder/ Publisher: Assoc. Prof. Dr. Onur OĞUZ

Country : Türkiye

Publishing Model : Open Access

Subjects : Original studies produced with an academic approach in selected subjects in the field of Social Sciences, Arts and Humanities within the scope of the classification made by the Web of Science Core Collection

Readership : Academics, researchers, professionals, students and the relevant institutes and organizations

Publishing Languages : Turkish and English

About : IJEPHSS (e-ISSN: 2636-8137), is a double anonymous peer reviewed, open access e-journal which is published quarterly (January-April-July-October) IJEPHSS cares about research and publication ethics rules and accepts the studies in accordance with ethical rules. IJEPHSS has embraced open access, and non-commercial scientific publishing. Because of that the articles in the journal are licensed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) license. The copyrights of the works published in the IJEPHSS belong to their authors. All published articles are assigned DOI as the permanent article identifier. IJEPHSS checks for plagiarism in studies submitted for review: Pre-checked articles are scanned for plagiarism using ithenticate software. High similarity rates can cause an article to be rejected before or even after it is accepted. This rate is expected to be less than 20%.

Price Policy : IJEPHSS is a paid journal. According to Higher Education Council decisions, charges are taken before submission of article. IJEPHSS charges a fee for pre-evaluation, language control service, secretariat, spelling, layout, control, publishing etc. Referee evaluation is free of charge. IJEPHSS does not pay a fee to reviewers, authors, editors or the editorial boards. No fee is charged for downloading and reading. Journal's updated price policy information is announced on the official web site.

Archive Policy : Editor-in-Chief of IJEPHSS ensures secure archiving of published material. IJEPHSS sends the articles it publishes to electronic archives on an open access basis, without requiring any action from the author(s), and makes them available for full access. Journal's updated archive policy information is announced on the official web site.

Reviewing Type : Double-Blind Peer-Reviewing

Evaluation Period : 8 weeks (average)

Plagiarism Checking : iThenticate. Similairty rate must be under 20%.

EDİTÖR EKİBİ (THE EDITORIAL TEAM)

Baş Editör (Editor-in-Chief)
: Prof. Dr. Halil İbrahim Aydın
Batman University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Economics
hiaydin12@gmail.com
ORCID: 0000-0001-6783-4905

Yardımcı Editör (Associate Editor)
: Doç. Dr. Onur Oğuz (Assoc. Prof.)
Batman University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Economics
onur@ijephss.com
ORCID: 0000-0001-5492-0038

Editör Yardımcıları (Assistant Editors)
: Doç. Dr. Merve Tuncay (Assoc. Prof.)
Sivas Cumhuriyet Universtiy, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Finance and Banking
mtuncay@cumhuriyet.edu.tr
ORCID: 0000-0002-2379-1314

Doç. Dr. Özgür Kanbir (Assoc. Prof.)
Giresun University, Dereli Vocational High School, Department of Office Services and Secretariat
ozgur.kanbir@giresun.edu.tr
ORCID: 0000-0001-5696-4077

Dil Editörleri (Language Editors)
: Dr. Öğr. Üyesi Berivan Can (Assist. Prof.)
Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Turkish Language and Literature
bcan@atu.edu.tr
ORCID: 0000-0002-9336-7455

Dr. Öğr. Üyesi Emrah Işık (Assist. Prof.)
Batman University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Western Languages and Literatures
emrah.isik@batman.edu.tr
ORCID: 0000-0003-4417-4304

İstatistik Editörü (Statistical Editor)
: Doç. Dr. Mücahit Çayın (Assoc. Prof.)
Batman University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Economics
mücahit.cayin@batman.edu.tr
ORCID: 0000-0002-6470-5531

Hukuk Editörü (Law Editor)
: Dr. Öğr. Üyesi Sadullah Özel (Assist. Prof.)
Batman University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of International Relations
sadullah.ozel@batman.edu.tr
ORCID: 0000-0003-4053-873X

Web Editörü (Web Editor)
: Dr. Öğr. Üyesi Aytaç Uğur Yerden (Assist. Prof.)
İstanbul Gedik University, Faculty of Engineering, Department of Industrial Engineering
aytaç.yerden@gedik.edu.tr
ORCID: 0000-0002-3886-802X

Ön Kontrol Editörü (Precheck Editor)
: Ömer Duman (Doktorant, PhD Candicate)
Bursa Uludağ University, Institute of Gradute Studies
omerduman6054@gmail.com
ORCID: 0000-0001-9570-4171

Sosyal Medya Editörü (Social Media Editor)
: Ömer Duman (Doktorant, PhD Candicate)
Bursa Uludağ University, Institute of Gradute Studies
omerduman6054@gmail.com
ORCID: 0000-0001-9570-4171

Etik Editörü (Ethical Editor)
: Doç. Dr. Onur Oğuz (Assoc. Prof.)
Batman University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Economics
onur@ijephss.com
ORCID: 0000-0001-5492-0038

İndeks Editörü (Indexing Editor)
: Ömer Duman (Doktorant, PhD Candicate)

Sekreterya (Secreteria)
: Ömer Duman (Doktorant, PhD Candicate)
Büşra Doğan (Doktorant, PhD Candicate)
İmat Şerif (Doktorant, PhD Candicate)

ALAN EDİTORLERİ (SUBJECT EDITORS)

Prof. Dr. Ahmet İlyas
Harran Universtiy, Faculty of Arts and Sciences, Department of History, Türkiye
ahmetilyas@harran.edu.tr
ORCID: 0000-0001-9578-9160

Prof. Dr. Ömer Yalçınkaya
Atatürk University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Economics, Türkiye
oyalcinkaya@atauni.edu.tr
ORCID: 0000-0002-1210-2405

Doç. Dr. Mehtap Nasıroğlu Aydın (Assoc. Prof.)
Batman University, Faculty of Arts and Sciences, Department of History, Türkiye
mehtap.nasiroglu@batman.edu.tr
ORCID: 0000-0002-4411-0784

Doç. Dr. Mücahit Çayın (Assoc. Prof.)
Batman University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Economics, Türkiye
mücahit.cayin@batman.edu.tr
ORCID: 0000-0002-6470-5531

Doç. Dr. Şerife Merve Koşaroğlu (Assoc. Prof.)
Sivas Cumhuriyet University, Vocational Highschool of Social Sciences, Türkiye
mkosaroglu@cumhuriyet.edu.tr
ORCID: 0000-0002-2563-5753

Dr. Öğr. Üyesi Berivan Can (Assist. Prof.)
Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Turkish Language and Literature, Türkiye
bcan@atu.edu.tr
ORCID: 0000-0002-9336-7455

Dr. Öğr. Üyesi Ece Zeybek Yılmaz (Assist. Prof.)
İstanbul Gelişim University, Faculty of Economics, Administrative and Social Sciences, Department of Business Administration, Türkiye
ezeybek@gelisim.edu.tr
ORCID: 0000-0002-6708-9017

Dr. Öğr. Üyesi Emrah Işık (Assist. Prof.)
Batman University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Western Languages and Literatures
emrah.isik@batman.edu.tr
ORCID: 0000-0003-4417-4304

Dr. Öğr. Üyesi Esra İşbilen Duru (Assist. Prof.)
Istanbul Gedik University, Gedik Vocational High School, Department of Banking and Finance, Türkiye
esra.isbilen@gedik.edu.tr
ORCID: 0000-0003-2936-6957

YAYIN KURULU (EDITORIAL BOARD)

Prof. Dr. Halil İbrahim Aydın
Batman University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Economics, Türkiye
hiaydin12@gmail.com
ORCID: 0000-0001-6783-4905

Prof. Dr. Ömer Yalçınkaya
Atatürk University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Economics, Türkiye
oyalcinkaya@atauni.edu.tr
ORCID: 0000-0002-1210-2405

Prof. Dr. Türker Şimşek
Tokat Gaziosmanpaşa University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Economics, Türkiye
turker.simsek@gop.edu.tr
ORCID: 0000-0001-7581-7590

Doç. Dr. Abdullah Kutalmış Yalçın (Assoc. Prof.)
Düzce University, Faculty of Business Administration, Department of International Trade and Financing, Türkiye
kutalmisyalcin@duzce.edu.tr
ORCID: 0000-0003-3176-6749

Doç. Dr. Mehtap Nasıroğlu Aydın (Assoc. Prof.)
Batman University, Faculty of Arts and Sciences, Department of History, Türkiye
mehtap.nasiroglu@batman.edu.tr
ORCID: 0000-0002-4411-0784

Doç. Dr. Mücahit Çayın (Assoc. Prof.)
Batman University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Economics, Türkiye
mücahit.cayin@batman.edu.tr
ORCID: 0000-0002-6470-5531

Doç. Dr. Onur Oğuz (Assoc. Prof.)
Batman University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Economics, Türkiye
onur@ijephss.com
ORCID: 0000-0001-5492-0038

Doç. Dr. Özgür Kanbir (Assoc. Prof.)
Giresun University, Dereli Vocational High School, Department of Office Services and Secretariat, Türkiye
ozgur.kanbir@giresun.edu.tr
ORCID: 0000-0001-5696-4077

BİLİM VE DANIŞMA KURULU (SCIENCE AND ADVISORY BOARD)

Prof. Dr. Ana-Gabriela Babucea	"Constantin Brancuşi" University of Targu Jiu	Romanya / Romania
Prof. Dr. Arshi Khan	Aligarh Muslim University	Hindistan / India
Prof. Dr. Avtandil Silagadze	Tbilisi State University	Gürcistan / Georgia
Prof. Dr. Diana Mihaela Țîrcă	"Constantin Brancuşi" University of Targu Jiu	Romanya / Romania
Prof. Dr. Gerald Friedman	University of Massachusetts at Amherst	ABD / USA
Prof. Dr. Isabel Novo Corti	University of Coruna	İspanya / Spain
Prof. Dr. Jean Vasile Andrei	Petroleum- Gas University of Ploieşti	Romanya / Romania
Prof. Dr. Kosta Sotiroski	Prilep, University "St Kliment Ohridski"	Makedonya / Macedonia
Prof. Dr. Marian Zaharia	Petroleum- Gas University of Ploieşti	Romanya / Romania
Prof. Dr. Min Wei	Chinese Academy of Social Sciences (CASS) IWAAS	Çin / China
Prof. Dr. Nadir Eroğlu	Marmara University	Türkiye / Türkiye
Prof. Dr. Sandrina Francisca Teixeira	Polytechnic of Porto	Portekiz / Portugal
Doç. Dr. Anukrati Sharma	University of Kota	Hindistan / India
Doç. Dr. Christian Ruggiero	Sapienza University of Rome	Italya / Italy
Doç. Dr. Daria Vystavkina	Odessa I.I. Mechnikov National University	Ukrayna / Ukraine
Doç. Dr. Manuel Vicente Nieto Mengotti	Universidade da Coruña	İspanya / Spain
Doç. Dr. Nazenin Huseynova	Judicial Academy of the Ministry of Justice of Azerbaijan	Azerbaycan / Azerbaijan
Dr. Carmen Gago-Cortés	Universidade da Coruña	İspanya / Spain
Dr. Filip Fidanoski	Universite Cote d'Azur	Fransa / France
Dr. Loredana Ciurlau	"Constantin Brâncuși" University of Targu Jiu	Romanya / Romania
Dr. Marwa Ben Ghoul	Independent Researcher	Belçika / Belgium
Dr. Marzieh Khakifirooz	Tecnologio de Monterrey	Meksika / Mexico
Dr. Raluca Iorgulescu	Romanian Academy	Romanya / Romania
Dr. Saloomeh Tabari	Cardiff University	İngiltere / England
Dr. Seval Özbalcı	University of the People	ABD / USA

International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences
Vol: 8 Issue: 3 e-ISSN: 2636-8137 Özel Sayı / Special Issue

Ayvacık İlçesi El Sanatı Üretimlerinin Turizme Kazandırılarak Sürdürülebilirliğinin Sağlanmasına Yönelik Öneriler

Suggestions for Ensuring Sustainability of Ayvacık District Handicraft Production by Bringing It to Tourism

Aslı Aksoy[1], Çiğdem Özkan[2]

DOI: *10.59445/ijephss.1669609*

Atıf / Cite: Aksoy, A., Özkan, Ç. (2025). Ayvacık ilçesi el sanatı üretimlerinin turizme kazandırılarak sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik öneriler, *International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences*, 8(3), 1-17, https://doi.org/10.59445/ijephss.1669609

Araştırma Makalesi / Research Article

Makale İlk Gönderim Tarihi / Recieved (First): 03.04.2025 **Makale Kabul Tarihi / Accepted:** 29.06.2025

Lisans Bilgisi / License Information: Bu çalışma, Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY NC) ile lisanslanmıştır. / *This work is licensed under Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 International License (CC BY NC).*

İntihal Kontrolü / Plagiarism Checks: Bu çalışma, iThenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir. / *This article has been scanned by iThenticate. No plagiarism detected.*

Özet

Kültürel kimliğin taşıyıcı ve yansıtıcısı, etnografyanın ve genel anlamda kültür tarihinin bir parçası olan el sanatları, endüstri devrimi sonrasında ve günümüzün küreselleşme eğilimleriyle birlikte, ülkemizde de sürdürülebilirliğini giderek yitirmektedir. Bu çalışmanın amacı, Çanakkale ili Ayvacık ilçesine bağlı Köy'lerde sürdürülen el sanatı üretimlerinin tanımlanması ve bölgeye özgü turistik ürün potansiyelinin belirlenmesiyle ülkemizin kültürel mirasının sürdürülebilirliğine katkı sunmaktır. Ayvacık ilçesinde sürdürülen turistik el sanatı üretimleri ile ilgili veriler, yörenin el sanatları üreticileri ile görüşmeler yapılarak, alan araştırması yöntemi ile derlenmiştir. Elde edilen veriler, döküman incelemesi ile desteklenerek betimsel analiz tekniği ile analiz edilmişlerdir. Araştırma sonucunda, yörede halen iç ve dış pazara yönelik üretimi sürdürülen Yörük halı-kilim dokumaları, Babakale bıçakları, Tamış Köy 'ünde sarma tekniğiyle ve Ahmetçe Köyü'nde de hesap işi teknikleriyle tekstiller üzerine dekoratif amaçlı yapılan nakış işlerinin turistik anlamda değerlendirilebilecek el sanatları ürünleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayvacık halı ve kilim dokumalarının yörede kurulu kooperatiflerin kapanmasıyla başlıca pazarlarını yitirerek tükenme noktasına geldikleri görülmektedir. Ahmetçe Köy 'ünde yapılan hesap işi nakışlar ve Tamış Köy 'ünde mendiller üzerine uygulanan sarma işleri günümüzde turistik sektöre hizmet eden küçük el sanatı üretimleridir. 19. Yüzyıldan itibaren üretilen Babakale bıçaklarının ise günümüzdeki tek ustası Doğan Tosun'dur. Geçmişte dış pazarda rağbet gören Babakale bıçakları günümüzde arz talebi karşılayamadığı için sadece internet üzerinden kurulan siteler aracılığıyla yurt içine siparişle çalışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel El Sanatları, Turistik El Sanatları, Sürdürülebilir Turizm, Ayvacık. **JEL Kodu:** Z11, Q01

Abstract

The aim of this study is to contribute to the sustainability of our country's cultural heritage by defining the handicraft productions carried out in the villages of Ayvacık district of Çanakkale province and determining the touristic product potential specific to the region. Data on touristic handicraft productions carried out in Ayvacık district were compiled by field research method by interviewing the handicraft producers of the region. The obtained data were analyzed by supporting with document

[1] Doç. Dr. / *Assoc. Prof. Dr.*, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Ayvacık Meslek Yüksekokulu, El Sanatları Bölümü, Geleneksel El Sanatları Programı / *Canakkale On Sekiz Mart University, Ayvacık Vocational High School, Department of HandiCraft, Traditional Handicraft Programme*, Çanakkale, Türkiye, aaksoy@comu.edu.tr, ORCID: https://orcid.org/0000-0003-4228-4120.

[2] **Sorumlu Yazar / *Corresponding Author***, Doç. Dr. / Assoc. Prof., Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Ayvacık Meslek Yüksekokulu, Seyahat, Turizm ve Eğlence Hizmetleri Bölümü, Turist Rehberliği Programı / *Canakkale On Sekiz Mart University, Ayvacık Vocational High School, Department of Travel, Tourism and Entertainment Services, Tourist Guide Programme*, cigdemirmak26@gmail.com, ORCID: https://orcid.org/0000-0002-9823-4117.

review technique. As a result of the research, it was concluded that Yörük carpet-rug weavings, Babakale knives, embroidery works made for decorative purposes on textiles with wrapping technique in Tamış village and with counting technique in Ahmetçe village, which are still produced for domestic and foreign markets in the region, are handicraft products that can be evaluated in a touristic sense. It is seen that Ayvacık carpet and kilim weavings have lost their main markets and are on the verge of extinction with the closure of cooperatives established in the region. The calculating embroidery made in Ahmetçe village and the wrapping work applied on handkerchiefs in Tamış village are small handicraft productions that serve the touristic sector today. The only master of Babakale knives produced since the 19th century is Doğan Tosun. Babakale knives, which were popular in foreign markets in the past, are now only produced by ordering domestically through websites established on the internet because supply cannot meet demand.

Keywords: Traditional Handicrafts, Touristic Handicrafts, Sustainable Tourism, Ayvacık.
JEL Classification: Z11, Q01.

1. Giriş

Marmara Bölgesi'nde yer alan Çanakkale, Asya ve Avrupa Kıtalarını ayıran ve kendi adını taşıyan boğazın iki yakasında kurulmuş bir kenttir. (Kara ve Atasoy, 2018:1236). Ayvacık, kent merkezinin güneybatısında yer alır. Kuzeyden, Ezine ve Bayramiç; doğudan, Balıkesir, güney ve batı yönlerinden ise Ege denizi ile çevrilidir. Toplam yüzölçümü, 874 km2 olan ilçenin, 63 Köy ve 2 Beldesi bulunmaktadır. Geniş sahil şeridi ve kırsal yerleşmelerin yakınında bulunan; Assos, Lamponia, Gargara, Polymedion, Khrysa, Kolonai gibi antik kentleriyle ünlü olan Ayvacık, yerli ve yabancı turistler açısından tercih edilen bir turizm merkezidir. Deniz, kum, güneş turizmi, kırsal turizm ve ekoturizm gibi turizm türlerinin çeşitliliği ile dikkat çeken Ayvacık ilçesinin, turizm potansiyelini oluşturan önemli unsurlarından biri de zengin kültürel mirasının önemli bir yapı taşı olan el sanatlarıdır. Yörede yapımı sürdürülen el sanatları içinde; halı-kilim, ahşap oyma nazarlıklar, bıçakçılık ve el nakışları yerel kullanım alanları dışında turistik ürün olarak da değerlendirilmekte ve yöre halkının bütçesine ve bölge turizmine katkı sağlamaktadır.

1700'lü yılların sonunda Büyük Tur'la doğan modern anlamıyla turizm daima, ziyaret edilen bölgelerin kültürel ve sanatsal gelenekleriyle bağlantılı olmuştur. Zaman içinde gelişen alternatif turizm türleri içinde en etkili olanlarından birini de "Miras Turizmi" veya "Kültür Turizmi" olarak adlandırılan turizm çeşidi oluşturmuştur. "Kültür Turizmi, ziyaretçinin temel motivasyonunun bir turistik destinasyondaki somut ve soyut kültürel çekicilikleri/ürünleri öğrenmek, keşfetmek, deneyimlemek ve tüketmek olduğu bir turizm faaliyetidir" (UNWTO, 2018). "Kültür bir toplumun dili, inancı ve tarihi yanında doğum, evlenme ve ölüm törelerindeki gelenek-görenekleri, sözlü-sazlı halk müziği, etnografyası ve hayat tarzı kapsamında ürettiği, geçmişten günümüze gelen toplum kimliğini oluşturan ögelerdir" (Soysaldı, 2024: 2). Kültür varlıkları somut ve somut olmayan kültür mirası olarak günümüze ulaşmıştır. Somut olmayan kültürel miras bağlamında değerlendirilen ve her biri birer etnografik ürün olan el sanatı üretimleri, taşınabilir kültür varlıkları olmaları nedeniyle turistik hediyelik eşya bağlamında da değerlendirilmektedir. Bu ürünler yapıldıkları yöreye özgü malzeme, yapım tekniği ve bezeme gibi kültür kodlarını üzerlerinde taşıdıkları için turistik cazibe kaynağı oluşturma ve yerel halkın kültürel ve sanatsal becerilerinin sürdürülebilirliğini sağlamanın yanı sıra yöresel ve bölgesel ekonomi için de girdi oluşturmaktadır. Bu çalışma, Çanakkale ili Ayvacık ilçesine bağlı köylerde sürdürülen el sanatı üretimlerinin desen, teknik ve malzeme özelliklerinin tanımlanması ve turizmde döngüsel ekonomiyi teşvik etmek için bölgeye özgü turistik ürün potansiyelinin belirlenmesiyle ülkemizin kültürel mirasının sürdürülebilirliğine katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Yörede yapılan turistik el sanatı üretimleri ile ilgili veriler, alan araştırması yöntemi ile derlenmiştir. Elde edilen veriler doküman incelemesi tekniği ile desteklenerek betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Çalışma kapsamında değerlendirilen el sanatı üretimleri yörede halen iç ve dış pazara yönelik üretimi sürdürülen Yörük halı-kilim dokumaları, Babakale bıçakları ve Ahmetçe ve Tamış Köylerinde tekstiller üzerine dekoratif amaçlı yapılan hesap ve sarma işi işleri ile sınırlandırılmıştır.

2. Amaç ve Kapsam

Bu çalışmada amaç, Çanakkale ili Ayvacık ilçesine bağlı köylerde sürdürülen turistik el sanatı üretimlerinin türleri, desen, teknik ve malzeme özelliklerinin tanıtılarak, turizmde döngüsel ekonomiyi teşvik etmek için bölgeye özgü potansiyelin belirlenmesidir. Bu amaca yönelik olarak turistik ürün değerlendirilebilmesine yönelik olarak öneriler oluşturulmuştur.

12. Kalkınma planı 283. Madde de belirtildiği gibi "güncel veya ileri teknolojilerin kullanımıyla kültürel mirasın sağlık ve güvenilir araçlarla yeni nesillere aktarımının sağlanması" el sanatları ürünlerinin yeniden canlandırılması ve yok olmasının önlenmesi konusunda öneriler geliştirilmesi bu

çalışmanın önemini oluşturmaktadır. Ayrıca günümüzde dünya genelinde ve ülkemizde çevre mevzuatlarının yükselişiyle birlikte insanlar çevre konusunda giderek daha bilinçli hale gelmekte ve yeşil, sürdürülebilir turizm alternatiflerini tercih etmektedirler. Doğal hammaddeler ve endüstriyel aletler kullanılmaksızın üretilen ve doğrudan üreticiden satın alınan el sanatı üretimleri, yerel ekonomiyi destekleyip köylerdeki turizmi sürdürülebilir kılmakta dolayısıyla karbon ayak izini en aza indirmesi açısından da büyük önem teşkil etmektedir.

3. Literatür Taraması

El sanatları, birden fazla anlamı olan bir terimdir ve tanımı kültürel ve sosyal bağlama göre değişmektedir. Turistik el sanatı üretimleri, "kültür turizmi" ve sürdürülebilir yaratıcı endüstriler bağlamında ele alınmakta ve alan yazında buna bağlı olarak ürün türleri, Pazar yapıları, üretildikleri ülkelerin sosyo-ekonomik durumlarında yarattıkları değişim ve gelişmeler ile dünyada ve Türkiye'deki örneklerinin sürdürülebilirliğine dair yapılmış çok sayıda çalışma bulunmaktadır.

Güncel ve zevklere yönelik üretimin büyük ölçüde makineler ile üretildiği günümüzde, el sanatı üretimlerinin sürdürülebilirliğinin, tüketicinin talepleri ve satılabilecekleri Pazar konseptiyle tamamen doğru orantılı olduğu görülmektedir. Nitekim bazı uluslararası araştırmalar, turistik el sanatlarını sürdürülebilir yaratıcı endüstriler kapsamında değerlendirmekte ve pazara yönelik özelliklerine göre sınıflandırılmaktadır. Örneğin; Birleşmiş Milletler Endüstriyel Kalkınma Örgütü (UNIDO) ve Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) (2009) tarafından yapılan ortak bir proje, el sanatı ürünlerini; etnik kökenine, benzersizliğine, üretimlerinde geleneksel unsurların ve teknolojinin korunmasına ve hitap ettikleri pazarlara göre derecelendirilerek 4 farklı grupta sınıflandırmaktadır. Etnik ve geleneksel mirası bütünüyle yansıtan "Sanat Eseri Bağlamında Sınıflandırılan Geleneksel El Sanatları" üst düzey pazara, müzeler ve sanat galerilerine hitap etmektedir. İkinci grup, etnik görünüm, tarihi köken, geleneksel hammadde ve üretim tekniklerinin korunduğu aynı zamanda orta-üst sınıf pazarın taleplerinin de önemsendiği, zanaatkâr-tasarımcı işbirliğiyle yapılan "Artistik El Sanatları" ürünleridir. Yine geleneksel tarzda yapılan "Ticari El Sanatları" grubu kitlesel pazarın ihtiyaç ve zevklerine göre uyarlanmaktadır. Pazar olarak orta-alt kesime yönelik olup turistik mağazaları ve el sanatları sergilerini hedeflemektedir. Son grup "Seri Üretim El Sanatları" dır. Makineler veya zanaatkâr gruplarının ürettikleri bu türde, ürün geleneksel sayılmaz ancak otantik desenlere dayalı etnik bir görünüme sahiptir. Tasarımda vurgunun para olduğu bu ürünler, turistik dükkânların yanı sıra ana akım alıcılarla ve küresel zincirlerle bağlantılı pazarlara yöneliktir. UNIDO ve UNESCO projesinin sonunda İran, Pakistan ve Tayland'da yaratıcı el sanatları endüstrilerinin gelişimine dair vaka örnekleri ve sürdürülebilirliğine dair öneriler yer almaktadır. DACST (1998), Güney Afrika El Sanatları Endüstrisi Kültürel Endüstriler Büyüme Stratejisi (CIGS) Raporunda ise el sanatı üretimleri "Geleneksel Sanat", "Tasarım Ürünleri", "Craftart", "Fonksiyonel Eşyalar", "Hediyelik Eşyalar" ve "Müzik Aletleri" olmak üzere 6 alt başlıkta incelenmektedir. Geleneksel Sanat, belirli bir topluluğun üyeleri tarafından üretilen ve paylaşılan kültürel anlamı ve önemi olan ve genellikle iç pazar için üretilen, belirli ürünleri içermektedir. Tasarım Ürünleri, uluslararası pazarın zevklerini karşılamak için Geleneksel Sanatın dekoratif nitelikli uyarlanmasıdır. Craftart, yetenekli üreticiler tarafından elle üretilen, geleneksel nitelikli ancak 'güzel sanat' olarak kabul edilmeyen ürünlerdir. Çanak çömlek, mobilya ve ev eşyaları gibi işlevsel ürünler, küçük atölyelerde veya fabrika benzeri ortamlarda üretilen seri üretim el yapımı ürünlerdir. Müzik Aletleri çok popüler zanaat ürünleridir ve kültürel el sanatlarının yerel ve uluslararası düzeyde tanıtılmasında çok değerli araçlar olabilir. Hediyelik eşyalar ise genellikle belirli bir yerin anılarını satan "ucuz, evrensel biblolar veya basitleştirilmiş el sanatları" olmaktadır. Wang ve diğerlerinin (2023) çalışmaları, sürdürülebilir turizm uygulamaları yoluyla kültürel mirasın korunmasında hediyelik eşya üretimlerinin önemini vurgulamaya yöneliktir. Çalışma sonuçları bu üretimlerin sürdürülebilirliğinin; kültür mirasının korunmasında, yerel ekonominin desteklenmesinde

ve turistler için genel turizm deneyimlerinin geliştirilmesinde, geleneksel el sanatlarının tanıtılmasında ve yerel bilginin korunmasında önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Dönmez ve Karakaya (2022), el sanatlarının kültürel bir unsur olduğunu, ülkeler ve bölgeler açısından büyük önem taşıdığı ifade etmektedirler.

Turistik el sanatları ile ilgili literatürün önemli bir kısmı bu üretimlerin özellikle az gelişmiş ülkelerin sosyo-ekonomik gelişimine etkileri üzerinedir. El sanatları sektörünün iş yaratma potansiyeli bu sektörün sürdürülebilirliğini sağlayan başlıca çekiciliklerinden biridir. Buschfeld Dilger ve Heb (2011), 2020'ye kadar mikro ve el sanatları işletmelerinde gelecekteki beceri ihtiyaçlarının tespitine yönelik raporlarında, el sanatları sektörünün, Güney Afrika dâhil tüm Sahra Altı Afrika ülkelerinde geçim kaynaklarını arttıran önemli bir iş kolu olduğunu belirtmektedir. Oyekunle ve Sirayi (2018), Güney Afrika kırsalının çoğu düşük eğitim seviyesine fakat güçlü sanatsal becerilere sahip topluluklarının, sektör iyi kurulursa el sanatları becerileriyle hayatta kalabileceğini söyleyerek, bu sektörün günümüzde resmi ekonomiden muaf tutulan Güney Afrikalılar için mevcut olan birkaç fırsattan biri olduğunu ifade etmektedir. El sanatları sektörünün teşvik edilmesinin ekonomik yoksunluktan kurtulmaya ihtiyaç duyan topluluklarda yoksulluğu hafifletmenin temel bir stratejisi olduğu görülmektedir.

Literatürde yer alan çalışmaların bir kısmı, el sanatları sektörünün değişim ve gelişiminde turizmin önemine değinmektedir. Turizm az gelişmiş ülkelerde el sanatları ve yerel kalkınmanın sürdürülebilirliğine dolayısıyla da ülkenin kalkınmasına destek sunarken geleneksel el sanatı üretimlerinde yozlaşmaya sebep olabilmektedir. Gormsen (1990) çalışmasında, üçüncü dünya ülkelerinden verdiği örneklerle, az gelişmiş bir sanayi ve düşük yaşam standartlarına sahip ülkelerde turizmin, ülkeye özgü hediyelik eşyalar için geniş bir Pazar açtığını ifade etmektedir. Çalışma sonuçları turistik el sanatı üretimlerinin üçüncü dünya ülkelerinde önemli bölgesel ekonomik, sosyal ve kültürel değişiklikleri tetiklediğini göstermektedir. Gormsen (1992) az gelişmiş ülkelerden Meksika'nın, turizm cazibesi olan somut ve somut olmayan kültür varlıklarından bahsettiği farklı bir çalışmasında, Meksika'da yapılan geleneksel ve dış etkili turistik el sanatı üretimlerine değinmektedir. Ülkede en sık üretilen hediyelik eşyaların yerel çömlekler, gümüş, bakır, oniks ile yapılan metal ve taş hammaddeli figüratif el sanatı üretimleri olmakla birlikte, son yirmi, otuz yıllık süreçte, yerel Meksika desenleriyle harmanlanan İran etkili halı, kilim gibi tekstiller ve İspanyol öncesi döneme ait seramik taklitleri gibi kitsch örneklerin de el sanatı pazarına girdiklerini ifade ederek el sanatlarının değişim ve gelişiminde turizmin önemine dikkati çekmektedir. Çalışma sonuçları, artan turist taleplerinin ihracat ivmesini yükselterek, el sanatları üretiminde önemli bir artış sağlamak, üreticilere gelir kapısı yaratmak, uzak kırsal bölgeleri kalkındırmak gibi olumlu sonuçları olmakla birlikte; pazarlamada aracı tarafından dayatılan maddi kültüre biçim, işlev ve hammadde açısından olumsuz müdahaleleri de beraberinde getirdiğini göstermektedir. Turistik el sanatı üretimlerinin hane, bölge ve ülke girdisine katkıları üzerine yapılan daha birçok çalışma bulunmaktadır. Mukherjee ve diğerleri (2016), el sanatlarının turizm sektöründe önemli bir rol oynadığını, sadece turist çekmekle kalmayıp aynı zamanda el sanatlarının satışından elde edilen döviz geliriyle ülkenin GSYİH'sini artırmasına da yardımcı olduğunu belirtmiştir.

Bazı çalışmalar, el sanatları sektörü ile gelişmekte olan ülkelerin turizm endüstrisi arasındaki güçlü ilişkiye değinmektedir. El sanatları, zanaatkârlarda yaratıcılığı ve yeniliği teşvik etmektedir. Zanaatkârların ürünlerini turistlere yerel pazar değerinden daha yüksek bir değerde satabileceklerini anladıklarında, işlerini geliştirmek için ürünlerinin kalitesini artırmak amacıyla yeni beceriler öğrenmeye ilgi duyacaklarını belirten Mukherjee vd., (2016), el sanatları sektörünün güçlendirilmesinin, turistlerin pazarda bulunan diğer yaygın ürünler yerine daha çok yerel olarak üretilen el sanatları ürünlerini satın almayı tercih etmesini sağlayacağı görüşündedir. DACST (1998), Güney Afrika El Sanatları Endüstrisi Kültürel Endüstriler Büyüme Stratejisi (CIGS) Raporunda, iki sektörün genellikle

eş zamanlı olarak geliştikleri, turist sayısı arttıkça, yerel ve küresel olarak el sanatları ve merak uyandıran şeylere olan talebin de arttığı belirtilmektedir. Neticede turistler zanaatkârlara uluslararası tüketici pazarında önemli bir yer ve iyi bir nakit akışı sağlamanın yanı sıra ürünlerinin geliştirilmesinde uygulayabilecekleri geri bildirimler de sağlamaktadır.

El Sanatlarının turizm ürünü olarak sürdürülebilirliğine ve turizm gelişiminde el sanatlarının potansiyellerine dair daha pek çok sayıda kaynak mevcuttur. Upadhyay (2020) çalışmasında, el sanatı ürünlerini; ekonomik büyümenin, iş sahası sağlamanın, doğal ve kültürel mirasın korunmasının sürdürülebilirliğine katkıda bulunan canlı bir turizm sektörünün gelişiminde öncü rol oynayan ikna edici bir katalizör olarak betimlemektedir. Çalışma sonuçları, el sanatları ürünleri ile turistlerin gelişi, istihdam yaratılması, zanaatkâr ve el sanatları esnafının gelir ve sosyal statüsünün artması arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olduğunu göstermektedir. UNWTO'ya (2018) göre, kaliteli el sanatları, turistlerde güzel anılar uyandırmasının yanı sıra, onları gören diğer insanların da ilgisini çekerek o yeri ziyaret etme isteği uyandırmaktadır. El sanatlarının turizm amaçlı kullanımının sürdürülebilir kalkınma için büyük önem taşıdığını ifade eden Mustafa (2011) el sanatlarını, turist deneyiminin ayrılmaz bir parçası, yerel gelenekleri ve yerli halkları temsil eden, değerli bir hatıra olarak nitelendirmektedir. Çalışmasının sonuçları, bir turizm ürünü olarak potansiyelinin çok altında performans gösterdiği Ürdün'de el sanatları sektörünün turizme ve sürdürülebilir kalkınmaya katkılarını iyileştirmek için farklı çıkarımlar önermektedir.

Alan dizinde son yıllarda Türk el sanatlarının sürdürülebilirliği için turizm sektöründe değerlendirilmesine dair konular giderek daha çok ilgi çekmekte ve bu alanda yapılan çalışmaların giderek arttığı görülmektedir. Teknolojideki hızlı gelişim ve değişen hayat koşullarının el sanatları üzerindeki olumsuz etkilerine değinen Akpulat ve Üzümcü (2020), Geleneksel Türk El Sanatlarının sürdürülebilir yaratıcı turizm kapsamında değerlendirilmesi amacıyla İzmir ili Ödemiş ilçesinde bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Çalışma sonuçları Ödemiş İpeklileri olarak bilinen ünlenen ipek dokumaların, iğne oyası ve kanaviçe işlemelerinin yöreye ait turistik ürün potansiyeli taşıyan önemli el sanatı ürünleri olduğunu göstermektedir. Belber ve Duman'ın (2023) çalışmaları, Hatay ilinde sürdürülebilir turizmde ipek dokumacılığı, ahşap yakma ve oyma, iğne oyası, bitkisel örücülük, ebru ve cam işleri, serpantin taş işçiliği, yorgancılık, kilim dokumacılığı ve çalgı yapımı gibi geleneksel el sanatları ürünlerinin rolü ve önemini içermektedir.

Çelik ve Toprak (2018) yaptıkları çalışmada, el sanatlarının bulundukları bölgeye başta sosyal, ekonomik olmak üzere farklı boyutlarda katkı sağlayabilmesinin en önemli araçlarından birinin turistik ürün olarak kullanılabilmeleri olduğunu ifade etmektedir. Çalışma verilerini, Şırnak iline özgü baston, kilim, Şal-Şepik gibi el sanatları ürünleri oluşturmaktadır. Çalışma sonuçları, bu değerlerin yok olmasının engellenmesi ve ekonomik bir faydaya dönüştürülerek sürdürülebilirliğinin sağlanması bağlamında önerileri içermektedir.

Ekici ve Avcıkurt'un (2023) çalışmalarına göre, Balıkesir somut olmayan kültürel miras unsurlarından "Ulusal Envanter"e kayıtlı el sanatları geleneğini yansıtanlar Yağcıbedir halıları, keçe yapımı, zili/sili, Gönen iğne oyası ve şayak-aba dokumadır. Bu el sanatlarından Yağcıbedir halıları ve Gönen iğne oyasının yapımları devam etmekte, yeni nesillere aktarılmaktadır. Söz konusu geleneksel el sanatı üretimlerinin sürdürülebilmesinde en önemli faktörlerden biri günümüz şartlarında kullanılabilir eşyalar olarak yapılmalarıdır. Ayrıca keçe, zili/sili ve şayak-aba dokumaların yapımlarının bitme noktasına geldiği çalışmalarından elde edilen en önemli bulgular arasındadır. Köşker ve Karacaoğlu (2019) yaptıkları çalışmada, lületaşı ustalarının sayıca az olduğu, genç kuşakların mesleği öğrenmede istekli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmacılar, lületaşı işlemeciliğinin sürdürülebilmesi için üniversitelerde önlisans, lisans düzeyinde bölümlerin açılması ve ayrıca turistik ürün olarak tanıtımının yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Can (2013), yaptığı çalışmada, Türk el sanatlarının turizm aracılığıyla dünya literatüründe yerini alması ve sürdürülebilirliği için tüm kamu otoritelerinin ve özel kurum kuruluşların iş birliği yapması gerektiğini ifade edilmiştir. Ayrıca bu çalışmada, el sanatları değerlerinden turizm alanında etkin şekilde faydalanan toplumların hem el sanatları ürünlerinin değerini koruduğu hem de turizm sektörünün ürün çeşitliliğine katkı sunduğu ifade edilmiştir.

Dönmez ve Karakaya (2022) yaptıkları çalışmada, el sanatlarının unutulmadan gelecek nesillere aktarılıp sürdürülebilmesinin önemine değinerek, bu bağlamda Batı Karadeniz de Amasra şehrine ait tel kırma ve ahşap oymacılığı sanatlarını tanıtmış ve turistik pazarda değerlendirilmesine dair araştırma bulgularına yer vermişlerdir. Çalışma sonuçları, bu ürünlerin sürdürülebilirliği açısından verilen; turistlere yerel el sanatlarının tanıtımı, üretime katılabilecekleri el sanatı atölyelerinin oluşturulması, üreticilere özlük hakları sağlanması ve devlet tarafından sağlanacak destekler gibi önerileri içermektedir. Özdemir (2023) yaptığı çalışmada, el sanatları ürünlerinin sürdürülebilir ürünlere dönüşebilmesi için atıl malzemelerden geri dönüşüm yolu ile ürün tasarlamanın önemine vurgu yapmakta ve atık materyaller kullanarak 52 farklı ürün örneği sunmaktadır.

Alan yazın inceleme sonuçları, çeşitli kategorilerde ele alınan el sanatı ürünlerinin sürdürülebilirliğinin turizmi ve ekonomik güçlenmeyi teşvik etmede potansiyelini ortaya koymaktadır. Turistleri cezbeden faktörlerin sadece anıtlar veya doğal cazibe merkezleri olmayıp, bölgenin kültürünü yansıtan veya sembolize eden yüksek nitelikli el sanatlarının, turistleri bir destinasyona çeken önemli faktörlerden biri olduğunu göstermektedir. Bu özellik özellikle az gelişmiş veya gelişmekte olan üçüncü dünya ülkelerinde belirgin bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Geleneksel el sanatlarının, kültürel kimlik ve sürdürülebilirlik potansiyelinin haricinde bireyler için iş sahası, ülke için iç ve dış gelir yaratarak ekonomik güçlenme potansiyeli sağlaması da alan yazında önemi vurgulanan diğer konulardır. Turistik el sanatı üretimlerinin dünyada ve Türkiye'deki örneklerine dair yapılan çok sayıda çalışma olmakla birlikte, bu konuda Çanakkale ili Ayvacık ilçesi örneğine dair bir örnek olmayışı bu çalışmanın yapılma sebebidir.

4. Yöntem ve Veriseti

Araştırmada veri elde edebilmek amacıyla, Ayvacık ilçesinde üretilen turistik el sanatı üretimleri ile ilgili veriler, alan araştırması yöntemi ile derlenmiştir. Alan araştırmalarında amaç, bir olay veya bir olguyu yerinde incelemek, gözlemlemek olabilirken, bazılarında daha önce bilinen ya da bilindiği düşünülen bir olgu ya da olayı "doğrulamak" (grounded), veya belli bir amaca yönelik sistematik bilgi toplamak olabilir (Arı, 2014). İnsanların belli konulardaki düşünceleri, davranış kalıpları, algıları, doğal kaynakları kullanım biçimleri, geleneksel yaşam şekilleri ve kültürlerini tespit edebilmek ancak ayrıntılı saha çalışmasıyla mümkün olabilmektedir (Arı, 2014). Bu nedenle 01.02.2024-30.03.2025 tarihleri arasında Ayvacık semt pazarı ve bölgedeki bazı Köyler (Ahmetçe, Bektaş, Babakale, Çamkalabak, Yukarıköy) gezilerek, yerel halk ile görüşmeler yapılmış, gönüllü yerel insanlarla el sanatları hakkında yüz yüze görüşme yapılmış ve üretilen el sanatlarına ilişkin bilgiler ve resimler doğrudan üreticisinden elde edilen bilgiler ile kayıt altına alınmıştır.

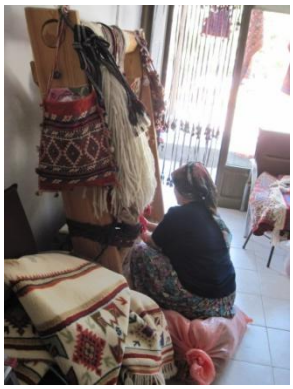
Ayrıca alan araştırması sonucunda elde edilen veriler internet kaynakları incelenerek doküman analizi tekniği ile desteklenmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir.

5. Bulgular

5.1. Halı ve Kilimler

Ayvacık ilçesi zengin bir sahil ve kültürel miras turizmine ve el sanatlarına yönelik çeşitli turistik ürün potansiyeline sahiptir. Ayvacık ilçesinin turistik pazarda tanınmasını sağlayan ve ticari

amaçlı üretimi en fazla yapılan el sanatı halıcılıktır. Batılı ressamların tablolarında görülen ve güncel isimleri Altın tabak, Turnalı, Kızıllı/Oklu, Yeşilbacak, Çakmaklı olan en eski halı örnekleri, yörede halıcılığın tarihinin ve dış ülkelere ihracatının 15. yüzyıla kadar indiğini göstermektedir. Cicim-kilim, zili-kilim teknikleriyle dokunan düz dokumaları ise çeyiz ve ölümlük amaçlı üretilmiş olup 21. Yüzyıl ortalarından itibaren turistik ürün olarak değerlendirilmişlerdir. Ayvacık halı ve kilim dokuma türleri tamamen yündür. Çözgü, atkı, ilmelik iplikleri S bükümlüdür. Halılarda zemin rengi kırmızıdır. Halı ve kilimlerin motiflerinde kırmızı, mavi, yeşil ve sarının tonları ile turuncu renkleri kullanılmaktadır. Eski halı örneklerinde motif konturları siyahtır. Kooperatifleşme süreci sonrasında ise kontörlerin dönüşümlü renklerle yapıldıkları dikkati çekmektedir. 1950'li yıllardan itibaren yörede "deli boya" denilen ucuz sentetik boyalarla boyanan halı ve kilim türleri, 80'li yıllarda tüm dünyada ortaya çıkan doğala dönüş trendine uyarak doğal boyarmaddelerle boyanmaya başlamıştır. Bu yönelim 1982 yılında Süleymanköy ve Çevre köyleri Kalkındırma Kooperatifinin Marmara Üniversitesi ile ortaklaşa gerçekleştirdiği DOBAG projesi ile gerçekleştirilmiştir. Proje ile köylülerin papatya, kök boya, hayıt, meşe palamutu ve mazı boyalarını kullanmaları teşvik edilmiştir. Bu süreçte yörede doğal boyamacılığı destekleyen Ayvacık Kaymakamlığına bağlı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Halıcılık İşletmesinin de kurulmasıyla, Ayvacık halı ve kilim türleri turistik iç ve dış pazarda altın çağını yaşamıştır. Bu iki kooperatifin 2000'li yılların ilk çeyreğinde kapanmasıyla 2003 yılında toplam 34 köy'de yapılan halı üretimlerinin, 2023 yılında 5 köy ile kısıtlandığı görülmektedir (Aksoy ve Özkan, 2024: 296). Yöredeki kooperatiflerin kapanması yün ve kök boya gibi hammaddelerin temininde zorluklar ve turistik Pazara erişim gibi sorunları beraberinde getirmiş ve Ayvacık yöresi halı-kilim dokumaları dış pazardaki yerini büyük ölçüde kaybederek, sınırlı sayıda ürünle iç pazara yönelmişlerdir.

Görsel 1. Ayvacık Kaymakamlığı, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Halıcılık İşletmesi Satış Yeri. 2014.

Görsel 2. Ayvacık Çamkalabak Yörük Köy'ünde Halısını Pazarlayan Bir Dokuyucu. 2010.

Görsel 3. Ayvacık Turistik Behramkale Köy'ünde Yerel Halı-Kilim Üretimlerinin Pazarlanması. 2012.

5.2. El Nakışları

El nakışları Ayvacık'ın tüm köylerinde asırlardır yapılan ve yöreye ait el sanatı ürünleri içerisinde sürdürülebilirliği sağlanabilen ender üretimlerden biridir. Geçmişte yörede dokunan kumaşlardan yapılan mendil, çevre, kuşak, mahrama denilen başörtüsü, don paçası, gömlek yakası, bindallı gibi tekstiller üzerinde, başta hesap işi olmak üzere sarma işi ve dival teknikleri kullanılarak çeşitli süslemeler uygulanmıştır. Bu işlemeler içinde Ahmetçe Köy'ünde yapılan hesap işi nakışları ve Tamış Köy'ünde uygulanan sarma işleri günümüzde turistik sektöre hizmet eden el sanatı üretimleridir. Tamış Köy'ünün sarma tekniğiyle ve yün ipliği kullanılarak işlenen mendilleri, iç turizme yönelik hediyelik ve çeyizlik ürün işlevi gören çok renkli ve bitkisel motifli güncel ürünlerdir. Ahmetçe Köy'ü

halkı ise bu işi en az üç kuşaktır yaptıklarını ifade etmektedirler. Yöre halkı tarafından yaklaşık 500 yıllık tarihe sahip olduğu ifade edilen Ahmetçe Köy'ü günümüzde sahil turizmi, hesap işi nakışlı el sanatı üretimleri, Antep fıstığı üretimi ve zeytincilik ile geçimini sağlamaktadır. Ayrıca köyün alt kısmında taş ocağı bulunduğu ve geçmişte İngilizler tarafından Yunanistan'a gemilerle buradan taş ticareti yapıldığı ifade edilmiştir. Köy de geçmişte beyaz-kirli beyaz şile bezi el dokuması kumaşlar dokunurken günümüzde dokumacılık yapılmamaktadır.

Görsel 4. Hesap işi nakış ustası Sacide Ayşe Taban. Ahmetçe Köy'ü. 2025.

Görsel 5. Ahmetçe Köy'ü; (Sırasıyla) Bademiçi ve Kurttabanı Hesapişi Örnekleri. Ayvacık Cuma pazarı Kadriye Akdağ Standı. 2025.

Yörede yapılan incelemelerde, geçmişte Ahmetçe Köy'ünde hesap işi teknikleriyle uygulanan nakışların, el dokuması şile bezi ve mermerşahi kumaşlardan yapılan çevre ve mahremeler üzerine ibrişim ile işlendikleri tespit edilmiştir. Günümüzde ise ibrişim yerine Anchor Alcazar nakış iplikleri ile kreptemor, markizet ve keten kumaşlar üzerine çalışılmaktadır. En sık kullanılan işleme teknikleri; düz hesap işi, verev hesap işi, kayma hesap işi, pesent, muşabaktır. Kayma hesap işi son yıllarda kullanılmaya başlamıştır. Günümüzde köy de genellikle sipariş üzerine oda takımı, bohça, namaz örtüsü, Amerikan servisi, tepsi örtüsü ve şile bezi fular işlenmektedir. Çevre ve mendil geleneksel işlevlerini yitirdiklerinden işlenmemektedir. Seccade ve havlu örneklerinde ise yapımı daha kolay olan olan kanaviçe tekniği kullanılmaktadır. Yörede yapılan hesap işi desen örneklerinin bazıları yaklaşık 100 yıllıktır (KK2. Sacide Ayşe Taban).

Görsel 6. Ahmetçe Köy'ü; (Sırasıyla) Biberli, Fenerli, Fındıklı Hesapişi Örnekleri. Ayvacık Cuma pazarı Kadriye Akdağ Standı. 2025.

Minti, fındık gülü, badem içi, menekşeli, fiyonklu, fenerli, kütükte üzüm, üzümlü, dallı, karanfilli, biberli, çifte kiraz, kandilli, kesme şekeri, kırlangıçlı, koca güllü, üç üzümlü, laleli günümüzde Ahmetçe Köy'ünde kullanılan hesap işi desen örnekleridir (KK2. Sacide Ayşe Taban, KK3. Kadriye Akdağ).

Görsel 7. Ahmetçe Köy'ü; (Sırasıyla) Kütükte üzüm, Fiyonklu, Kırlangıçlı ve Kesme şekeri Hesapişi Örnekleri. Ayvacık Cuma pazarı Kadriye Akdağ Standı. 2025.

Ahmetçe Köy'ünün nakış ustalarından Sacide Ayşe Taban köye gelen turistlerle telefonla iletişim kurarak sipariş usulü çalıştıklarını ifade etmiştir. Günümüzde yalnız çalışan Sacide Hanım, geçmişte kendisi için çalışan 40 elemanı olduğunu, bunların bir kısmının kendisi gibi nakışçı olduklarını, bir kısmının ise işlemeli tekstillerin kenarlarını oyalayıp, saçak yaptıklarını ve tüm ticari bağlantıları kendisinin kurduğunu belirtmiştir (KK2. Sacide Ayşe Taban).

Görsel 8. Ahmetçe Köy'ü; (Sırasıyla) Laleli, Koca güllü, Kandilli Hesap işi Örnekleri. Ayvacık Cuma pazarı Kadriye Akdağ Standı. 2025.

Ahmetçe Köy'ünün işlemeleri ayrıca Ayvacık ilçe merkezinde Cuma günleri yapılan pazarda 25 yıldır, Kadriye Akdağ tarafından kendisine ait bir stantta satılmaktadır. Kendisi de usta bir nakışçı olan Kadriye Akdağ, hesap işine çocukken annesinin getirdiği küçük bir mendili işleyerek başladığını, geçmişte köyde don denilen gelinlik şalvarların paçalarını ve beyaz gömlek yakalarını işlediklerini ifade etmiştir. Güncel modellerin bir kısmının pazara çıkan köylülere İstanbul'dan gelen bir tüccar tarafından verildiğini, köylerine özgü en eski desen örneklerinin kahkahalı, üzümlü, fenerli, kurt tabanı ve yıldızlı olduğunu belirtmiştir (KK3. Kadriye Akdağ).

Görsel 9. Ayvacık Cuma Pazarında Kadriye Akdağ'a Ait Ahmetçe Köy'ü Hesap işi Nakış Standı. 2025.

Görsel 10. Ayvacık Assos Yerel Eylem Grubu Derneği. Ahmetçe Köy'ü, 2025.

Günümüzde Ahmetçe Köy'ünde satışa yönelik hesap işi nakış yapan kadın sayısı 20-25 kişidir. Bunlardan bir kısmı köy de 2020 yılında Avrupa Birliği destekli kurulan Ayvacık Assos Yerel Eylem

Grubu Derneği için kalanları ise İstanbullu müşterilere yönelik sipariş usulü çalışmaktadır (KK3. Kadriye Akdağ).

5.3. Bıçakçılık

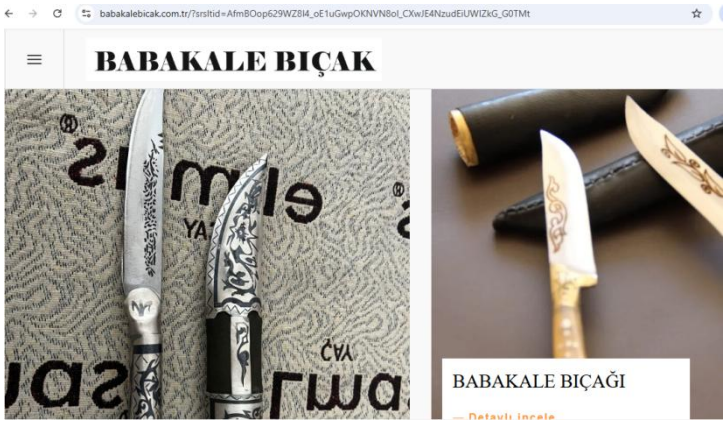
Ayvacık ilçesinin Babakale Köy'ü bıçak üretimi ve satışıyla ünlüdür. Kurulduğu yer Çanakkale'nin en uç kısmı olup eski ismi Lekton veya Baba burnudur. Osmanlı İmparatorluğu döneminde, rüzgârda tüccar gemilerinin sığındığı eski bir limandır. Ada korsanları tarafından yağmalanan gemiler nedeniyle devrin hükümdarı III. Ahmet tarafından verilen emirle buraya, 18. Yüzyıl başlarında, Sadrazam Nevşehirli İbrahim Paşa'nın damadı Kaymak Mustafa Paşa tarafından Baba Kalesi yaptırılmıştır. Kale yapımında çalışan işçiler ve askerler buraya yerleşerek köyü kurmuşlardır. Köye daha sonra Aydın, Foça ve Sinop'tan gelen az sayıda aile ve Midilli'den mübadeleyle gelen muhacirler de yerleşmişlerdir. Rivayete göre köyde kale yapılmadan önce Piri Reisin leventlerinden biri ilan Latif Babanın yatırı bulunmaktadır. Köyün adı "Baba" ve "Kale" sözcükleri birleşimiyle oluşmuştur (KK4. İsmail Gayret). Günümüzde köy halkının büyük bir bölümünün geçim kaynağı balıkçılıktır. Kalan kısmı ise zeytincilik ve küçükbaş hayvancılıkla uğraşmaktadır (KK5. Mustafa Tosun). Babakale Köy'ünde bıçakçılık zanaatının kalede bulunan askerlerin kullandıkları kılıç ve kama gibi silahların temini için Kazakistan'dan getirilen ustalar vasıtasıyla başladığı söylenmektedir. Bu silahların işlevini tamamlamasıyla yöre ustaları bıçakçılığa yönelmişlerdir. Geçmişte köyün başlıca geçim kaynaklarının ayakkabıcılık ve bıçakçılık olduğu bilinmektedir. 1940-1950'li yıllarda İstanbul'dan Babakale 'ye ulaşımı ve ticareti sağlayan yük/yolcu vapuru varken, 1958 yılında vapur seferleri bitmiştir. Köy de üretilen bu ürünlerin gemiyle ticaretinin yapıldığı dönemde köy de on sekiz bıçakçı dükkânı bulunurken, bu sayı 2000 li yılların başlarında ikiye düşmüştür (KK6. Doğan Tosun). Günümüzde ise Babakale bıçaklarını imal eden sadece tek bir usta kalmıştır.

Görsel 11. Babakale Bıçağı. (Görsel Kaynağı: Fırat, Aksoy ve Gözükızıl, 2014: 17).

Babakale bıçağının yapılma aşamaları oldukça zahmetlidir. Yüz denilen metal kısımları yani uçları paslanmaz dövme çeliktir. Önce şerit halinde metal alınarak makasla kesilmekte ve bıçak formuna sokulmaktadır. Kenarları eğelenerek düzeltildikten sonra örs üzerinde çekiçle dövülmekte ve ateşte kızdırılarak suya sokulup dövme çelik haline getirilmektedir. Babakale bıçaklarının sap kısımları keçi veya teke boynuzundandır. Sap kısmının arasında kalan metal 0.30 mm kalınlığında alpakadır. Alpakanın içi kurşunla doldurulmaktadır. Alpakanın üzeri kalem dedikleri aletle çizilerek işlenmektedir. Kabza pirinçten yapılmaktadır. Bıçakların çelik kısımları üzerine sadece Babakale bıçaklarında görülen ve ustasına özgü desenler işlenmekte ve bazılarına Babakale yazısı yazılmaktadır (KK5. Mustafa Tosun). En sık kullanılan desenler bitkisel formlar ve bunlarla oluşturulan sarmaşıklardır. Günümüzde sekiz köşeli yıldız ve basit köy manzaraları da çalışılmaktadır (KK6. Doğan Tosun). Bıçakların kın

kısmı, kuzu veya keçi derisinden dikilen bir kılıfın, elde oydukları kavak ağacı üzerine geçirilmesiyle yapılmaktadır (KK5. Mustafa Tosun). Babakale bıçakları, sap yapısına göre kulaklı, kulaksız, kabzalı olarak nitelendirilmektedir. Büyüklüğüne ve işlevine göre ise avcı bıçağı (25 cm), bel bıçağı (20-22 cm), babadan oğula geçtiği için yadigâr olarak da bilinen kurban bıçağı (30-35 cm), meyve bıçağı (14-18 cm) olarak adlandırılmaktadır (Fırat, Aksoy ve Gözükızıl, 2014: 16, 17). En çok tercih edilen tür günümüzde süs işlevli kullanılan ve hediyelik ürün olarak tercih edilen avcı bıçaklarıdır (KK6. Doğan Tosun).

Görsel 12. İnternet Üzerinden Babakale Bıçağı Satış Platformu. https://www.babakalebicak.com.tr/

Günümüzde Babakale Köy'ünde bıçak yapımını sürdüren tek usta Doğan Tosun'dur. Biri oğlu olmak üzere iki çırak yetiştirmiştir. Geçmişte yurtdışına gönderilen Babakale bıçakları günümüzde arz talebi karşılayamadığı için sadece internet üzerinden kurdukları siteler aracılığıyla yurt içine siparişle çalışılmaktadır. Doğan Usta, yerli ve yabancı turistler arasında büyük ilgi gören bu zanaatın köylerinde bitmek üzere olduğunu, bunun nedeninin köylerindeki genç nesil arasında yetiştirecek çırak bulunmaması olduğunu söylemektedir. Bu zanaata başlama yaşının 14-15 olduğunu ve köylerinde yetişen yeni nesil tarafından gerekli ilgiyi görmediğini bildirmekte ve Babakale bıçakçılığının sürdürülebilirliğine dair kaygılarını ifade etmektedir (KK6. Doğan Tosun).

6. Sonuç

Geleneksel el sanatları, toplumun kültürünü yansıtan popüler mirasının bir parçasıdır. Bu bağlamda sürdürülebilirliği büyük önem arz etmektedir. Halıcılık-kilimcilik, el işlemeleri ve bıçakçılık Ayvacık yöresinde turistik ürün sektörüne yönelik çalışılan başlıca el sanatı üretimleridir. Başta halıcılık olmak üzere yörede sürdürülen el sanatı üretimleri, uzun yıllar boyunca yörenin kültürel mirası hakkında bilgi kaynağı oluşturarak, alternatif turizm arayışında olan yerli ve yabancı turistlerin yöreye akışını sağlamışlardır. Yörenin somut olmayan kültür varlıklarını oluşturan el sanatı ürünleri, destinasyonun kültürel çekiciliğini zenginleştirmekle kalmayıp ekonomik büyümesine de katkıda bulunmuşlardır. Turizm endüstrisi, yöreye özgü desenlere sahip halı-kilim dokumaları, işlemeler ve bıçakların yapımını sürdürerek kültürel mirası koruyan el sanatı üreticilerine önemli bir gelir kaynağı ve çeşitli el sanatları ürünleri için önemli bir ihracat pazarı sağlamıştır.

Araştırmada, Ayvacık halı ve kilim dokumlarının kendine özgü özellikleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayvacık ilçesinin turistik pazarda tanınmasını sağlayan ve ticari amaçlı üretimi en fazla yapılan el sanatı halıcılıktır. Batılı ressamların tablolarında görülen ve güncel isimleri Altın tabak, Turnalı, Kızıllı/Oklu, Yeşilbacak, Çakmaklı olan en eski halı örnekleri, yörede halıcılığın tarihinin ve dış ülkelere ihracatının 15. yüzyıla kadar indiğini göstermektedir. Cicim-kilim, zili-kilim teknikleriyle dokunan düz dokumaları ise çeyiz ve ölümlük amaçlı üretilmiş olup 21. Yüzyıl ortalarından itibaren turistik ürün olarak değerlendirilmişlerdir. Ayvacık halı ve kilim dokuma türleri tamamen yündür.

Çözgü, atkı, ilmelik iplikleri S bükümlüdür. Halılarda zemin rengi kırmızıdır. Halı ve kilimlerin motiflerinde kırmızı, mavi, yeşil ve sarının tonları ile turuncu renkleri kullanılmaktadır. Eski halı örneklerinde motif konturları siyahtır. 2023 yılında yapılan bir araştırmada geçmişte toplam 34 Köyde yapılan halı üretimlerinin, 2023 yılında 5 köyle kısıtlandığı görülmektedir (Aksoy ve Özkan, 2024: 296). Yöredeki kooperatiflerin kapanması yün ve kökboya gibi hammaddelerin temininde zorluklar ve turistik Pazara erişim gibi sorunları beraberinde getirmiş ve Ayvacık yöresi halı-kilim dokumaları dış pazardaki yerini büyük ölçüde kaybederek, sınırlı sayıda ürünle iç pazara yönelmişlerdir. Bu bağlamda sürdürülebilirlikleri açısından acil önlemlere ihtiyaç duyulmaktadır.

Yörede bulunan bir diğer el sanatı ürünü el nakışlarıdır. El nakışları yörede bulunan köylerin birçoğunda yerli insanlar tarafından bilinmekte olmasına rağmen bazı köyler bazı el nakışları konusunda uzmanlaşmıştır. Örneğin; Geçmişte yörede dokunan kumaşlardan yapılan mendil, çevre, kuşak, mahrama denilen başörtüsü, don paçası, gömlek yakası, bindallı gibi tekstiller üzerinde, başta hesap işi olmak üzere sarma işi ve dival teknikleri kullanılarak çeşitli süslemeler uygulanmıştır. Bu işlemeler içinde Ahmetçe Köy'ünde yapılan hesap işi nakışları ve Tamış Köy'ünde uygulanan sarma işleri günümüzde turistik sektöre hizmet eden el sanatı üretimleridir. Tamış Köy'ünün sarma tekniğiyle ve yün ipliği kullanılarak işlenen mendilleri, iç turizme yönelik hediyelik ve çeyizlik ürün işlevi gören çok renkli ve bitkisel motifli güncel ürünlerdir. Ahmetçe Köy'ü halkı ise bu işi en az üç kuşaktır yaptıklarını ifade etmektedirler. Yörede yapılan incelemelerde, geçmişte Ahmetçe Köy'ünde hesap işi teknikleriyle uygulanan nakışların, el dokuması şile bezi ve mermerşahi kumaşlardan yapılan çevre ve mahremeler üzerine ibrişim ile işlendikleri tespit edilmiştir. Günümüzde ise ibrişim yerine Anchor Alcazar nakış iplikleri ile kreptemor, markizet ve keten kumaşlar üzerine çalışılmaktadır. En sık kullanılan işleme teknikleri; düz hesap işi, verev hesap işi, kayma hesap işi, pesent, muşabaktır. Günümüzde köy de genellikle sipariş üzerine oda takımı, bohça, namaz örtüsü, Amerikan servisi, tepsi örtüsü ve şile bezi fular işlenmektedir.

Ayvacık ilçesinin Babakale Köy'ü bıçak üretimi ve satışıyla ünlüdür. Günümüzde ise Babakale bıçaklarını imal eden sadece tek bir usta Doğan Tosun'dur. Biri oğlu olmak üzere iki çırak yetiştirmiştir. Geçmişte yurtdışına gönderilen Babakale bıçakları günümüzde arz talebi karşılayamadığı için sadece internet üzerinden kurdukları siteler aracılığıyla yurt içine siparişle çalışılmaktadır.

Turistler, yerel el sanatı üreticilerini destekleyerek sürdürülebilir turizm uygulamalarını teşvik etmektedir. Ülkenin turizm geliri açıklanırken, el sanatı üretimlerinin değersiz görülmesi, üreticisine gerekli desteğin sağlanmaması, turistik el sanatı sektörlerinde kurumsallaşma eksikliği gibi nedenlerden dolayı, bu sektörün turizm girdisine dair veri detayları çoğu zaman tespit edilememektedir. Bu ise istatistiksel çalışmalara kaynak oluşturacak olan verilere ulaşımı neredeyse imkânsız kılmaktadır. Altıntaş (2016) kaybolmaya yüz tutuş geleneksel Türk el sanatlarının sorunlarına yönelik yaptığı çalışmada, kaybolmaya yüz tutmuş el sanatları sanatkarlarının yeterli teşvik, kredi ve hibe desteklerinden yoksun oldukları, proje ve finansman konularında yeterli bilgi seviyesinde olmadıkları, çırak yetiştiremedikleri ve tanıtım-pazarlamada sıkıntılarının bulunduğu sonucuna ulaşmıştır.

Nitekim Çanakkale ilinin Ayvacık ilçesinde de 80'li yılların başında kurulan üniversite, kaymakamlık ve üretici destekli halı-kilim dokuma kooperatifleriyle, bunların kapatıldığı yaklaşık 30 yıllık süreçte iç ve dış pazarda yakalanan yüksek satış ivmesi dikkate değerdir. Bu ivme el sanatları üreticilerinin örgütlenmesi ve diğer kamu kuruluşlarından aldıkları desteğin, turistik el sanatı üretimi ve satışında taşıdığı önemi göstermektedir. Yöreye ait halı-kilim üretimine dair iç ve dış pazardaki arz ve talebin saptanması, üreticiye gerekli hammadde tedariki ve finansmanın tespiti ve temini konusunda kooperatifler tarafından düzenli kayıtların tutulduğu bu süreç, yörenin turistik el sanatı üretim girdilerinin kısmen de olsa görülebildiği yegâne dönem olmuştur. Ayvacık Yörüklerine ait halı-kilim dokumaları, UNIDO ve UNESCO'nun (2009) el sanatı ürünleri sınıflandırmasında "Sanat Eseri

Bağlamında Sınıflandırılan Geleneksel El Sanatları" ve "Artistik El Sanatları" gruplarında değerlendirmek için uygundur.

Bir ülke veya bölgeyi turistik açıdan tanıtmada önemli bir faktör olan geleneksel el sanatı üretimlerinden birçoğu yeni nesillerin bu zanaatlara olan ilgisizliği yüzünden sürdürülebilirliğini yitirme tehdidiyle karşı karşıyadır. Bunlardan biri de Ayvacık ilçesine özgü Babakale bıçaklarıdır. Genellikle babadan oğula geçen bu meslekle uğraşanların sayıları giderek azalmış, günümüzde köyde bu işi yapan sadece tek usta kalmıştır. Babakale bıçakları, etnik görünüm, tarihi köken, geleneksel hammadde ve üretim tekniklerinin korunması açısından UNIDO ve UNESCO'nun (2009) el sanatı ürünleri sınıflandırmasında "Artistik El Sanatları" üretimleri ile kitlesel pazarın ihtiyaç ve zevklerine göre uyarlanan "Ticari El Sanatları" gruplarına uymaktadır.

Tamış ve Ahmetçe, turistik pazara yönelik nakışlar yapan Ayvacık Köyleridir. Daha yeni tarihli olan Tamış Köy'ünün sarma tekniği işlemeleri yerel pazara hitap ederken, Ahmetçe Köy'ü hesap işi nakışları UNIDO ve UNESCO'nun (2009) el sanatı ürünleri sınıflandırmasında "Artistik El Sanatları" kategorisine uygun olan birkaç asırdır uygulanan geleneksel nitelikli ürünlerdir. Geçmişte yerel hammaddeler ile yörede dokunan kumaşlar üzerine yapılan bu nakışlar, günümüzde kolay bulunabilen kumaş ve ipliklerle uygulanmaktadır. Yerel ham maddelerle yapılan el sanatı üretimleri, diğer endüstrilerin gereksinimlerine kıyasla daha az kaynak kullanarak daha fazla iş fırsatı yaratma olasılığına sahiptirler. Düşük eğitimli çok sayıda işçiyi işe alıp istihdam etme yeteneğinden yararlanmaktadırlar. Kadınlar, yaşlılar ve engelliler kendilerine uygun zamanlarda ve seçtikleri yerlerde el sanatlarını uygulayabilirler. Ayrıca anneden kıza, ustadan çırağa iletilen el sanatları eğitim maliyeti gerektirmemektedir. Yerel ham maddelerin bulunduğu farklı bölgelere yayılma esnekliği, kırsal ve kentsel alanlar arasında dengeli bir kalkınmaya yol açmakta ve iç göç olgusunu azaltarak uzak bölgelerde yeni üretici toplulukların büyümesini sağlamaktadır. Babakale bıçakları ve Ahmetçe Köy'ü hesap işleri gibi üretimde esneklik ve tüketicinin ihtiyaç ve taleplerine göre ürün sağlama yeteneğine sahiptirler.

El sanatları üretimi ve satışı gelir ve istihdam yapısının iyileştirilmesinde önemli bir araçtır. Bu sektörde yapısal olarak zayıf bölgelerdeki nüfus grupları da turizmden ek gelir elde edebilmektedir. Bunlar "cepten yapılan harcamalardır", yani turistlerden doğrudan nüfusun yoksul kesimine akan paralardır. Bu nedenle tur operatörleri turistleri yerel ürünleri satın almaya teşvik etmelidir. Alışveriş yapmak, zanaatkâr atölyelerini ve yörede düzenlenecek el sanatları festivallerini ziyaret etmek gibi el sanatları ile ilgili aktiviteler turistlerin yörede konaklamasına bir gün daha katabilmektedir. Bu tür faaliyetler otel, restoran ve seyahat acentaları için de ek gelir anlamına gelmektedir.

El sanatları turizm sektörünün gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Ayvacık ilçesine özgü halı-kilim, hesap işi nakışlar ve bıçaklar yörede asırlardır süren geleneğin aynası olan kültürel miras ögeleridir. Ayvacık el sanatı üretimlerinin sürdürülebilirliği en başta bu ürünlerin turistik bağlamda daha çekici olmasını sağlayabilecek, sürdürülebilirlik standartlarına uygun, yüksek kaliteli ve özgün coğrafi eserler olarak tescillenmesiyle mümkündür. Kamu kurum ve kuruluşları tarafından bu ürünlerin rekabet gücünün artırılmasına katkı sağlayacak küçük ve mikro projelerin üretilmesi de önem taşıyan bir diğer husustur. Özellikle tekstil el sanatları bağlamında değerlendirilen halı-kilim ve nakışları üreten ev kadınları için pazarlama ve elektronik pazarlama alanında teknik destek sistemlerinin geliştirilmesi gibi girişimler yöreye ait kültürel miras ögesi olan halı-kilim dokumaları, el nakışları ve bıçakçılık gibi geleneksel el sanatlarının korunması açısından büyük destek teşkil edecektir. El sanatlarını desteklemek ve beslemek için uygun stratejilerin kullanılması, bunların sürdürülebilirliğini ve bunlar ile turizm sektörü arasında entegrasyonu sağlayacaktır.

Çatışma Beyanı (Competing Interests)

Çalışmanın yazarları, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedirler.

The authors declare that they have no competing interests.

Destek ve Teşekkür (Funding and Acknowledgments)

Çalışma, kamusal, özel, ticari nitelikte ya da kar amacı gütmeyen herhangi bir kurumdan destek alınmadan hazırlanmıştır.

This research received no specific grant from any funding agency in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Etik Beyanı (Ethical Statement)

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. Çalışmaya dair Etik Kurul Raporu, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurul Komisyonu tarafından 21.03.2025 tarih ve 13/80 sayılı karar ile alınmıştır.

It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited. The Ethics Committee Report regarding the study was taken by Çanakkale Onsekiz Mart University, Social and Human Sciences Ethics Committee Commission with the decision numbered 13/80 and dated 21.03.2025.

Araştırmacıların Katkı Oranı (Authors' contributions)

Yazarlar çalışmaya eşit oranlarda katkı sağlamışlardır.

The authors contributed equally to the study.

KAYNAKÇA / REFERENCES

Altıntaş, K.M. (2016). Kaybolmaya yüz tutmuş geleneksel Türk el sanatkarlarının karşı karşıya bulunduğu ticari sorunların analizi. *Bilig*, 77, 157-182.

Arı, Y. (2014). Coğrafyada saha öğretimi ve saha araştırmaları, Y. Arı ve İ. Kaya (Ed.), *Coğrafya Araştırma Yöntemleri, içinde* (ss.303-317), Coğrafyacılar Derneği.

Akpulat, N. A. & Polat Üzümcü, T. (2020). Geleneksel Türk el sanatlarının yaratıcı turizm kapsamında değerlendirilmesi: Ödemiş yerel halkının bakış açısı. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(51), 584-597.

Aksoy, A. & Özkan, Ç. (2024). Çanakkale-Ayvacık halılarının güncel sorunları ve kültürel miras turizmi bağlamında sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik öneriler. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 53, 289-306.

Belber, B. G. & Duman, D. (2023). Sürdürülebilir turizmde geleneksel el sanatları ürünlerinin rolü ve önemi: Hatay İl'inde bir araştırma. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi,* 7(1): 31-48.

Buschfeld D, Dilger B & Heb LS. (2011). *Identification of Future Skills Needs in Micro and Craft (Type) Enterprises up to 2020*. Final Report. Germany: Wilke, Maack und Partner.

Can, M. (2013). Geleneksel Türk el sanatlarının turizme ve ekonomiye katkısı. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5 (2), 259-266.

Çelik, S., & Toprak, L. S. (2018). Şırnak geleneksel el sanatlarının turistik ürün olarak değerlendirilmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(5): 687–692.

Dönmez, Y. , Kocakaya. E. (2022). Kültür turizmi kapsamında geleneksel el sanatlarının turizme olan etkileri: Amasra örneği. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 103-121.

Ekici, S.U. & Avcıkurt, C. (2023). Balıkesir somut olmayan kültürel miras unsurlarından el sanatlarının kırsal turizm kapsamında değerlendirilmesi. *ROMAYA/Researches on Multidisiplinary Aproaches*, 3(1): 35-49.

Fırat, M., Aksoy Karadeniz, A. & Gözükızıl, Ö. (2014). *Çanakkale el sanatları.* Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yayınları No: 114.

Gormsen, E. (1990). Kunsthandwerk in der dritten welt unter dem einfluss des tourismus. *Geographische Rundschau*, 42 (1): 42-47.

Gormsen, E. (1992). Mexıko - Das Bedeutendste Tourıstenzıel Der Tropen. *In: Mexiko heute : Politik, Wirtschaft, Kultur,* (Ed. Dietrich Briesemeister; Klaus Zimmermann). (ss. 221-250) Frankfurt: Veröffentlichungen des Ibero-Amerikanischen Instituts Preußischer Kulturbesitz. ISBN 3-89354-543-3.

Kara, T. & Atasoy, E. (2018). Eğitim coğrafyası perspektifinden Çanakkale İl'i, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstütüsü Dergisi*, 22(2), 1233-1257.

Köşker, H. & Karacaoğlu, S. (2019). Turizm bağlamında geleneksel Türk el sanatı lületaşı işlemeciliğinin değerlendirilmesi. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18), 991-1014.

Mukherjee, S., Mukherjee, M. & Bhattacharya, S. (2016). Exploring the potentials of handicraft as a promotional tool for West Bengal tourism. *PARIPEX-Indian Journal of Research*, 5(1), 239-244.

Mustafa, M. (2011), Potential of sustaining handicrafts as a tourism product in Jordan. *International Journal of Business and Social Science*, 2(2), 145-152.

Oyekunle, O.A. & Sirayi M. (2018). The role of creative industries as a driver for a sustainable economy: A case of South Africa. *Creative Industries Journal*, 11(3): 225-244.

Özdemir, M. (2023). El sanatlarında sürdürülebilirlik ve geri dönüşüm örnekleri, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 11 (141): 17-33.

Soysaldı, A. (2021, Ekim 21-24). *Kıbrıs el sanatları ve etnografyası* sözlü bildiri. 9. Uluslararası Türk kültürü kongresi, Yurt dışı Türk kültür varlıkları, Ankara.

The South African Craft Industry Report (CIGS). (1998). Report to The Department of Arts,Culture, Science and Technology. https://www.gov.za/sites/default/files/gcis_document/201409/cigs0.pdf

United Nations Industrial Development Organisation (UNWTO). (2009). Creative Industries and Micro & Small-Scale Enterprise Development A Contribution to Poverty Alleviation. Project XP/RAS/05/002. UNIDO: Austria.

United Nations World Tourism Organization (UNWTO). (2018). Tourism and handicraft: a report on the international conference on tourism and handicrafts. World Tourism Organization, Madrid, Spain.

Upadhyay, P. (2020). Promoting employment and preserving cultural heritage: A study of handicraft products tourism in Pokhara, Nepal. *Journal of Tourism & Adventure*, 3(1): 1-19.

Wang, Y., Alli, H. & Ishak, S.M. (2023). Sustainable Tourism Souvenirs: Fostering Cultural Heritage Preservation Through Local Handicraft Product. *Journal of Tourism, Hospitality and Environment Management (Jthem)*, 8 (34): 45-53.

KAYNAK KİŞİLER

KK1. Mevlüdiye Çetin. Çamkalabak Köy'ü Yerlisi. 1961 Doğumlu, Halı Dokuyucu, Okur-Yazar. (10.01.2025 tarihinde yüz yüze görüşme)

KK 2. Sacide Ayşe Taban. Ayvacık Ahmetçe Köy'ü Yerlisi. 1957 Doğumlu. Hesap işi işleme. ustası. Ev hanımı. Okur-yazar. (17.01.2025 tarihinde yüz yüze görüşme).

KK 3. Kadriye Akdağ. Ayvacık Ahmetçe Köy'ü Yerlisi. 1957 Doğumlu. Hesap işi işleme. ustası. Pazarcı. Okur-yazar. (17.01.2025 tarihinde yüz yüze görüşme).

KK4. İsmail Gayret. Ayvacık Babakale Köy'ü Yerlisi. 1926 Doğumlu. Emekli. Okur-yazar. (16.04.2002 tarihinde yüz yüze görüşme)

KK5. Mustafa Tosun. Ayvacık Babakale Köy'ü Yerlisi. 1958 Doğumlu. Eski Bıçak Ustası. Okur-yazar. (16.04.2002 tarihinde yüz yüze görüşme)

KK6. Doğan Tosun. Ayvacık Babakale Köy'ü Yerlisi. 1973 Doğumlu. Bıçak Ustası. Okur-yazar. (16.04.2002 tarihinde yüz yüze ve 14.02.2025 tarihinde sosyal medya üzerinden görüşme).